

# Cuprins

Recapitulare inițială. Textul literar .....	5
Recapitulare inițială. Textul nonliterar.....	7
Evaluare inițială.....	9

<i>La Medeleni de Ionel Teodorescu</i> .....	11
Cuvinte-cheie. Temă .....	12
Idee principală. Idee secundară .....	13
Planul simplu de idei. Planul dezvoltat de idei .....	15
Părțile textului: introducere, cuprins, încheiere .....	17
Enunțul. Punctuația enunțului .....	19
Propoziția .....	21
Role în comunicare. Reguli de acces la cuvânt.....	22
Textul literar în versuri .....	24
Vocabularul. Cuvântul, unitate de bază a vocabularului ..	25
Cuvântul și contextul. Forma și sensul cuvintelor .....	26
Sinonimele. Antonimele .....	28
Câmpul lexical .....	30
Limba standard. Normă și abatere .....	31
Variații ale formelor și ale sensului în timp .....	32
RECAPITULARE .....	34
EVALUARE .....	37

Textul literar descriptiv .....	39
Personificarea .....	40
Comparația .....	41
Exprimarea emoțiilor .....	41
Etapele scrierii: generarea ideilor, planificare, scriere ..	42
Textul nonliterar .....	43
Alfabetul limbii române. Ordönarea cuvintelor după criteriul alfabetic .....	44
Tipuri de sunete. Corespondența sunet-literă .....	45
Silaba. Accentul .....	45
<i>Hronica și cöntețul vörstelor</i> de Lucian Blaga .....	46
Textul nonliterar descriptiv .....	47
Scrisul de mână. asezarea în pagină.....	48
RECAPITULARE .....	48
EVALUARE .....	50

Textul narativ literar. Acțiunea .....	52
Textul narativ nonliterar. Acțiunea .....	53
Textul narativ. Acțiunea .....	54
Să comunicăm, să ne ajutăm! .....	56
Banda desenată .....	57
Verbul .....	60
Modurile verbale. Indicativul și imperativul .....	62
Modul indicativ. Timpul prezent .....	63
Modul indicativ. Timpul imperfect. Timpul perfect compus .....	64

Modul indicativ. Timpul perfect simplu. Timpul mai-mult-ca-perfect .....	66
Modul indicativ. Timpul viitor .....	67
Verbul. Aplicații (I) .....	69
Verbul. Aplicații (II) .....	70
RECAPITULARE .....	72
EVALUARE .....	74

<i>Cuza Vodă</i> (pövestire populară) .....	77
Personajul literar .....	78
Descrierea unui personaj, a unei persoane, a unui animal .....	79
Elemente nonverbale și paraverbale ale comunicării ..	81
Substantivul .....	82
Articolul .....	85
Prepoziția .....	86
Textul explicativ .....	87
Pronumele personal .....	89
Pronumele personal de politețe .....	91
Text și imagine – afișul .....	92
Adjectivul .....	93
Articolul demonstrativ .....	96
Textul narativ nonliterar. Participanți .....	97
Numeralul. Numeralul cardinal .....	99
Numeralul ordinal .....	101
Exerciții de redactare .....	102
RECAPITULARE .....	103
EVALUARE .....	108

Textul narativ literar .....	110
Textul narativ literar. Timpul și spațiul .....	111
Textul nonliterar. Timpul și spațiul .....	112
Predicatul verbal .....	113
Subiectul. Acordul predicatului cu subiectul .....	115
Atributul .....	116
Funcțiile sintactice .....	118
Personajul în compuneri .....	119
Text și imagine – manualul.....	121
RECAPITULARE .....	122
EVALUARE .....	124

Recapitulare finală. Textul literar narativ .....	126
Recapitulare finală. Textul literar descriptiv .....	129
Recapitulare finală. Textul nonliterar.....	131
Evaluare finală .....	133
Bun venit, vacanță! .....	135

# La Medeleni

de Ionel Teodoreanu

## LA LECTURĂ

1. Construește întrebări referitoare la textul reprodus în manual, pe care să le adresezi colegilor de clasă.



2. Apreciază de fiica ei pentru felul cum arată în chimon, *Domna Deleanu întoarse capul spre fereastră, să-și zboare răsul acolo de unde răsar fluturii*. Formulează un enunț în care să explici sensul expresiei subliniate.
- .....
3. Citește cu atenție fragmentul de mai jos, reprodus și în manualul tău. Notează în partea dreaptă ce imagine/atmosferă/sentiment te-a impresionat cel mai mult. Motivează-ți răspunsul într-un singur enunț.

... *Aibi pelenii ai câilor de lună pe covoare, trei copii desculți, în lungi cămeși de noapte – unul cu cozi blonde, doi cu plete brune – poposiră în jurul unui gavanos cu dulceață. Și toți trei mâncau din aceeași lingură, sub privirea aceeași bunice, din dulceața aceleorași uniași – jos, pe covor.*

4. Numește cel puțin alte trei opere literare în care borcanul cu dulceață este un element care amintește de copilărie. Pentru una dintre operele exemplificate, desenează borcanul cu dulceață și scrie numele personajului care îl folosește.

A. .... B. ....  
C. ....

## DINCOLO DE LECTURĂ

5. Citește toate cele trei cerințe de mai jos și rezolvă pe aceea care ți se pare potrivită sau pe care o poți realiza cu ușurință. Atașează lucrarea la portofoliul tău.

I. Imaginează-ți că ești prietenul/prietena lui Dănuț. Observi cum *frica de noapte și de întuneric îl privea gata să vie*. Construește un posibil dialog cu băiatul, de 5-6 replici, prin care să îl ajuți să-și învingă teama.

II. Alege să răspunzi la una dintre următoarele cerințe, ținând cont de culoarea ta preferată.

**ALB** – Ce se întâmplă înainte de culcare în casa familiei Deleanu?

**ROSU** – Ce sentiment ți-a trezit cearta dintre Dănuț și Olguța?

**NEGRU** – Ce nu a fost corect în comportamentul Olguței?

**GALBEN** – Ce apreciezi la comportamentul Monicăi?

**VERDE** – Cum ar fi putut proceda Olguța sau Dănuț ca să evite situația tensionată?

**ALBASTRU** – Care este următorul pas pe care ar trebui să-l facă cei trei copii pentru a obține dulceață, fără a mai mânca pe ascuns?

III. Cum te-ai fi simțit dacă ai fi fost Dănuț și ai fi mers să te împaci cu sora ta? Ai fi procedat la fel sau diferit? Motivează-ți răspunsul în 50-60 de cuvinte.

## Cuvinte-cheie. Temă

### DE LA RECEPTARE...

1. Asociază, prin săgeți, fiecărui termen scris colorat, unul sau mai multe cuvinte-cheie de pe primul rând.

farmec flori peripeție bătaie strămoși cunoaștere lac joc pădure victorie relaxare masă

NATURĂ

COPILĂRIE

CĂLĂTORIE

ISTORIE

2. Ilustrează, printr-un cuvânt și un simbol, aspectul general din viață prezentat în următoarele opere literare:

- *Aminții din copilărie* de Ion Creangă
- *Charlie și fabrica de ciocolată* de Roald Dahl
- *Vestitorii primăverii* de Vasile Alecsandri
- *Stejarul din Borzești* de Eusebiu Cămilari


3. Citește cu atenție textele de mai jos, apoi completează schema alăturată:

a) Iar după aselenizare,  
Am fost destul de curajos:  
N-am vrut să fac nicio plimbare,  
Nici cu mașina, nici pe jos,  
Deși pe Lună e frumos.  
(Gellu Naum, *Prima carte cu Apolodor*)

TEMA

CUVINTE-CHEIE

1.

	↙	
	↘	

b) Salcâmi grei de ploaie se scutură pe drum.  
Pe sârme scânteiază șiraguri de mărgele  
Și nori, târând pe zare fantastice perdele.  
Îmbracă depărtarea în mantie de fum.  
(Otilia Cazimir, *Amurg*)

2.

	↙	
	↘	

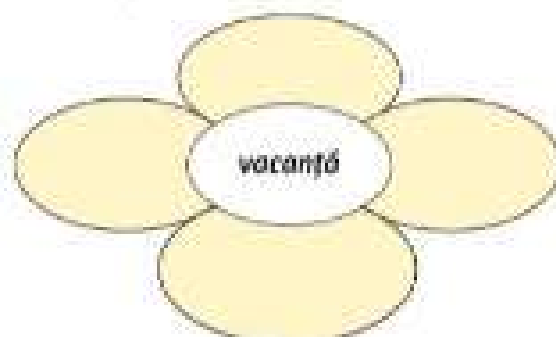
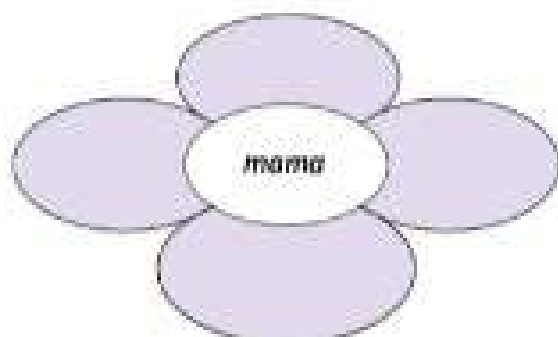
4. Scrie în fiecare narișor câte un cuvânt-cheie pentru tema copilăriei, iar pe fiecare zmeu, titlul unei opere literare care dezvoltă această temă.



## ... LA APLICARE

5. Citește toate cele trei cerințe de mai jos și rezolvă pe aceea care ți se pare potrivită sau pe care o poți realiza cu ușurință. Atașează lucrarea la portofoliul tău.

I. Completează, pe fiecare petală a florilor de mai jos, numele unei melodii, al unui film, al unei cărți și un cuvânt-cheie pe care le poți asocia termenilor **mama** și **vacanță**.



II. Alcătuieste un cvintet cu tema **Familia**, ținând cont de sugestiile de mai jos:

1. **FAMILIA**
2. două adjective care să exprime trăsăturile cuvântului-titlu
3. trei verbe potrivite pentru rolul **familiei** în viața ta
4. o propoziție formată din 4 cuvinte, prin care să caracterizezi **familia**
5. un cuvânt-concluzie

III. Scrie un **acrostih** (poezie în care literele inițiale ale versurilor alcătuiesc un cuvânt) care să se refere la activitatea de bază a copiilor.

**L** .....

**O** .....

**A** .....

**C** .....

**A** .....

## Idee principală. Idee secundară

### DE LA RECEPTARE...

1. Subliniază, cu verde, cuvintele care indică informațiile principale și cu albastru, cuvintele care indică informațiile secundare:

*Unul dintre învățăceii Atenei a fost Arahne, o fată simpă de la țară, nemaivăzută de dibace la războiul de țesut. Veneau oameni din toate colțurile lumii ca să-i admire țesăturile. Necugetată, Arahne s-a lăudat însă că nu a învățat nimic de la Atena și că e mai pricepută decât toate zeitele la un loc. Aceste cuvinte au rănit mândria Atenei. (Legenda păianjenului)*

2. Completează corespunzător următoarele afirmații:

Pentru a formula **ideea principală** a unui fragment valorificăm .....

Esentialul unei comunicări ce se exprimă sub forma unui enunț sau ca titlu este o idee .....

Ideile secundare sunt .....

3. Notează cinci idei principale ale unui text care ilustrează proverbul *Baturuga mică răsfoară canal mare*. Precizează titlul și autorul textului.

1 \_\_\_\_\_

2 \_\_\_\_\_

3 \_\_\_\_\_

4 \_\_\_\_\_

5 \_\_\_\_\_

### ... LA APLICARE

4. Citește toate cele trei cerințe de mai jos și rezolvă pe aceea care ți se pare potrivită sau pe care o poți realiza cu ușurință.

I. Te afli la prima întâlnire a **Clubului de lectură** din școala ta. Completează pe un post-it idei despre cartea preferată, urmând ca toți ceilalți să descopere titlul acelei opere: autorul, o idee principală, o idee secundară.

II. Redactează un text, de 50-60 de cuvinte, pentru care enunțul *Băiatul își înalță zmeul*, să reprezinte **ideea principală** a textului imaginat de tine.

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

III. Redactează un text, de 50-60 de cuvinte, pentru care enunțul *Băiatul își înalță zmeul*, să reprezinte **una dintre ideile secundare** ale textului imaginat de tine.

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

Dacă ai ales exercițiul II sau III, verifică dacă ai lucrat corect, notând în căsuțele libere din tabel ✓ sau X.

Criterii de analiză	✓	X
Ai valorificat enunțul citat ca idee principală(II)/idee secundară(III).		
Ai ales cu atenție cuvintele în exprimarea ideilor.		
Ai respectat numărul de rânduri solicitat.		
Ai scris citet, corect și coerent.		

✓ – Am respectat cerința.

X – Nu am respectat cerința.

## Planul simplu de idei. Planul dezvoltat de idei

### DE LA RECEPTARE...

1. Recompune planul simplu de idei al textului din manualul tău, ținând cont de cronologia evenimentelor. Scrie, pe spațiul punctat, cifra corespunzătoare succesiunii evenimentelor.

- ..... Așezați pe covor, cei trei copii mănâncă dulceață sub lumina blândă a lunii.
- ..... În fața oglinzii, Dănuț se gândește la relația cu sora sa.
- ..... Ogiuța îi cere lui Dănuț să jure că nu va dezvălui nimănui secretul borcanului cu dulceață.
- ..... Dorind să se împace cu fetele, Dănuț merge în camera acestora.
- ..... Doamna Deleanu vine în camera copiilor, înainte de culcare.
- ..... Aflat cu Ali în camera sa, Dănuț se pregătește de culcare.

2. Citeste, cu atenție, textul următor, apoi notează în tabel ideile principale și ideile secundare:

☺ Moș Gheorghe n-avea câine. „La ce? Eu șad la boieri; cine să vadă de ei?” Dar în vârful casei era un cuib de cocostârc cu toaca de asfințit a pîscului în el.

— Fiindcă are inimă bună moșul, își talmăceau sătenii prieteșugul cocostârcului cu o casă mai mult nelocuită.

De aceea, pesemne, în gospodăria fără câine a veteranului de la șaptezeci și șapte, făcătorii de rele nu intrau.

☹ — Mamă dragă, ce sărbătoare-i azi?

— Azi?... Nu-i nici o sărbătoare! Ce ți-a venit, Ogiuța?

— Eu credeam că-i sărbătoare, mamă dragă!

— Mamă dragă, mamă dragă! Grozav mă mai iubești! Spune mai bine, ce vrei de la mine?

— Eu??? Nimic!... Aș vrea numai să văd cum îi șade Monicăi cu rochia albastră...

☺ Doamna Deleanu iscodi în zădar ochii Ogiuței. Ochii nu destăinuiau mai mult decât vorbele, adică mai lămurit, fiindcă ochii Ogiuței...

— Monica, tu vrei să-ncerci rochița albastră?

— Sigur că vreau! comentă imperativ Ogiuța roșeața Monicăi, înainte de-a o vedea.

— Vreau, tante Alke, îngână Monica porunca Ogiuței, încântată că i se împlinea o vinovată dorință nu din vina ei.

☺ Rochița albastră o aștepta pe Monica de la începutul vacanței. Doamna Deleanu i-o făcuse de îndată, dar Monica o încercase numai. Pe atunci, Monica își iubea rochița de doliu nu ca o datorie, ci ca o amintire de la bunica. (Ionel Teodoreanu, *La Medeleni*)

Secvențele narrative	Idelle principale	Idelle secundare
☺	Casa lui moș Gheorghe atrage atenția prin lipsa câinelui și prin prezența cuibului de cocostârc.	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Moș Gheorghe locuiește în cea mai mare parte a timpului la boieri.</li> <li>• Sătenii consideră că sufletul bun al bătrânului a atras cocostârcul.</li> <li>• Deși nu este păzit de un câine, în casa veteranului nu vin hoții.</li> </ul>
☹		
☺		
☺		

3. Imaginează-ți că ești autorul textului „Călătorie cu bucluc”. Transformă următorul plan simplu de idei într-un plan dezvoltat, notând câte două idei secundare pentru fiecare idee principală.

Planul simplu de idei	Planul dezvoltat de idei
1. Iepurașul preferat al copiilor părăsește curtea, nevăzut de nimeni.	1.a 1.b
2. Iepurașul se aventură în pădurea din apropiere.	2.a 2.b
3. Iepurașul se ascunde într-o vizuină.	3.a 3.b
4. Stăpânii și copiii îl caută îngrijorați două zile.	4.a 4.b
5. Animalul este găsit întâmplător de un vecin și înopărit copiilor.	5.a 5.b

4. Ești un bun detectiv? Andrei a avut ca temă să scrie pe o coală A4 planul simplu de idei pentru două compuneri cu teme diferite. Fratele lui mai mic a decupat enunțurile scrise și le-a amestecat. Ajută-l pe Andrei să refacă planul simplu de idei al fiecărei compuneri, numerotând enunțurile după ordinea desfășurării evenimentelor.

#### **Berzele și broscuța**

Broscuța sare în apă.  
Când doi se ceartă, al treilea câștigă.  
Două berze zăresc o broscuță.  
Este o dimineață frumoasă de vară.  
Berzele se ceartă, fiecare susținând că ei i se cuvine broscuța.

#### **Ana și albinuța**

Ana se rușinează când află câte treburi are mica vietate.  
Ana se plietisește.  
Ea roagă o albinuță să o învețe un joc.  
Albina îi spune că este foarte ocupată.  
Fetița se întoarce la lecțiile sale.  
Întâi lecțiile, apoi joaca.

### **...LA APLICARE**

5. Citește toate cele trei cerințe de mai jos și rezolvă pe aceea care ți se pare potrivită sau pe care o poți realiza cu ușurință. Scrie răspunsul în caietul de clasă sau pe o coală pe care o atașezi la portofoliul tău.
- O editură dorește să publice povestiri interesante cu titlul *Album de familie*. Pentru concursul de preselecție, este suficient să trimiți doar planul simplu de idei al vii toarei tale povestiri. Redactează-l, astfel încât să cuprindă minimum șapte idei principale.
  - Redactează planul simplu de idei al ultimei cărți citite de tine. Folosește doar șase enunțuri.
  - Ai aflat că planul simplu de idei se poate realiza cu ajutorul unor enunțuri scurte sau al unor titluri. Pentru care din cele două variante ai opta atunci când ai de realizat planul simplu de idei al operelor citite în vacanța de vară? Motivează-ți răspunsul în 4-5 rânduri.

## Părțile textului: introducere, cuprins, încheiere

### DE LA RECEPTARE...

- Citește, cu atenție, textul următor:

Au fost odată ca niciodată două țări care împărțeau aceeași graniță. Una dintre țări, condusă de o regină, era acoperită de pietre și stânci. Cealaltă, condusă de un rege, nu avea decât pământ roditor.

Totul ar fi fost în regulă, doar că regina se uita peste graniță și dorea ce avea regele. „Dacă am avea pământ fără pietre”, spunea ea, „am putea cultiva recolte și mi-aș putea hrăni supușii”. Și regele se uita peste graniță și dorea ceea ce avea regina. „Cu pietre” spuse el „am putea construi case, școli și spitale”.

Regina spuse oamenilor ei: „Avem nevoie de pământ dacă e să ne hrănim. Aruncați toate pietrele peste graniță”. Oamenii care locuiau în țara fără pietre au mers la regele lor și s-au plâns. Însă acesta le-a zis: „Nu avem noi nevoie de pietre pentru a construi case, școli sau spitale? Să declarăm război. Dacă aruncă în continuare pietre vom avea tot materialul de care avem nevoie pentru a ne construi clădirile”.

Așa că războiul a continuat până când pământul pietros nu mai avea stânci deloc și pământul fără stânci era plin de pietre. Atât supușii regelui, cât și cei ai reginei au fost feridiți pentru o vreme. Supușii reginei au cultivat pământul pentru o vreme. Supușii regelui au construit case, școli și spitale... pentru o vreme.

În curând, supușii reginei și-au dat seama că aveau o grămadă de mâncare, dar nu mai aveau pietre pentru a construi case, școli, spitale. Nu mai aveau pietre nici măcar pentru a repara vechile clădiri. De cealaltă parte a graniței, supușii regelui aveau acum foarte multe clădiri, dar mâncarea se termina și începea să le fie foame.

„Avem nevoie de un alt război pentru a ne căpăta pietrele înapoi”, a spus regina; așa că un nou război a fost declarat. Oamenii regelui și ai reginei se tot luptau, dorind ce aveau ceilalți, dar nimeni nu era feridit.

Apoi, într-un an, un bufon de curte s-a întâmplat să treacă prin zonă. Văzând ce se întâmpla, a izbucnit în râs. „Este ridicol” și-a spus în sinea lui și a cerut să se întâlnească cu regele și regina, în același timp. [...] „Faptul că sunteți nervoși și vă învinovățiți unii pe ceilalți nu vă va rezolva problema. Unui dintre voi are pietrele. Unui dintre voi are recoltele. Mereu doriți ceea ce are celălalt, până obțineți..., după care nu mai vreți. Cum putem să facem în așa fel încât să nu vă mai războiți?” Bufonul vedea cum atât regele, cât și regina se gândeau la întrebarea sa. Regele a vorbit întâi. „Amândoi dorim ceea ce are celălalt. Poate putem împărți. Cum ar fi dacă noi am cultiva mâncare pentru voi și am primi în schimb pietrele de care avem nevoie. Poate oamenii mei i-ar putea învăța pe oamenii tăi cum se cultivă pământul, iar supușii mei ar învăța de la ai tăi despre construcții.” Regina s-a declarat de acord și bufonul a râs fericit.

Apoi cele două țări au început să împartă ceea ce aveau și trăiau liniștite și în pace, iar bufonul se așeza deseori pe deal, privind cum oamenii din cele două țări treceau granița, împărțind ceea ce aveau.

[adaptare după George W. Burns]

1. Identifică paragrafele din care poți extrage răspunsul la următoarele întrebări.

Când se petrece acțiunea poveștii?

Unde are loc întâmplarea?

Cine conduce cele două țări?

Prin ce diferă cele două țări?

Din ce cauză apare războiul între cele două țări?

Ce face bufonul care trece prin zonă?

Ce decizii iau cei doi regi după discuția cu bufonul?

Cum se încheie conflictul dintre cele două țări?

2. Separă, cu linii orizontale, cele trei părți ale textului: introducere, cuprins, încheiere. Apoi, formulează ideea/ideile principale pentru fiecare dintre cele trei părți.

Introducere: .....

Cuprins: .....

Încheiere: .....





## Enunțul. Punctuația enunțului

### DE LA RECEPTARE...

- Citește, cu atenție, textul următor:

În caietul de limba română, Punctul nu ducea o viață tocmai ușoară. Trudea din zori și până în seară pentru a pune capăt propozițiilor și frazelor, însă nimeni nu-l aprecia cum se cuvine. Ba dimpotrivă, din cauza mărimii (sau mai exact a micimii) sale era mereu ținta batjocurii unor semne ortografice impozante, ce își dădeau importanță.

— Nu te uiti la tine cum arăți, Punctule? îl lua peste picior Semnul de Întrebare care le punea întrebări altora, însă niciodată nu aștepta un răspuns, într-atât era de înfumurat. Nu vezi că ești atât de mic și de priclăjit, încât aproape că nu exiști?

— Ești ca o pată! exclama Semnul de Exclamare care își petrecea toată ziua mirându-se, chiar și atunci când nu era cazul. O pată de rușine pe obrazul preacinstiului nostru caiet de română!

— Ca să-l citez pe stimabilul domn Semn de Exclamare, ești „o pată de rușine” și nimic altceva, se băga în seamă o ghilimele care vorbea mereu în citate, fiindcă era total lipsită de personalitate.

— Ca să fac o paranteză, ne-am putea lipsi bucuroși de tine! intervenea o paranteză. Mai mult încurci, decât descurci frazele, iar atunci când ele curg mai frumos, tu, în loc să stai liniștit în banca ta, faci exces de zel și le pui punct! Închid paranteza.

— *Ai pus punctul pe I*, draga mea! îi dădea dreptate o Linie de Unire, care încerca să se pună bine cu toată lumea. Aș mai spune și eu câteva la adresa Punctului, însă trebuie să plec ca să despart în silabe cuvântul punct-u-a-ți-e!

[...] Singura sa prietenă era Virgula, aproape la fel de propsită ca și el, căci de multe ori Semnele ortografice îi reproșau că se amestecă alurea printre cuvinte și râdeau de ea că semăna cu o rămă.

— Așadar, sfatul meu este să pleci de aici! îi spuse ea Punctului și, ca aproape de fiecare dată, își începu discursul cu un cuvânt urmat de o virgulă, pentru a-i da propoziției o anumită intonație. În caietul de română, nimeni nu-ți recunoaște valoarea.

[...] Într-o noapte în care toate Semnele dormeau, fiecare în propoziția lui, Punctul și Virgula au părăsit fără regrete caietul de română, lăsând în urma lor doar două mici dăre de cerneală.

Au mers zile întregi prin pustiu albul unui caiet nou pe care nu era scris nimic și, în cele din urmă, au bătut la poarta caietului de aritmetică. [...]

(Adina Popescu, *O poveste cu un punct și o virgulă*)

### 1. Transcrie din text:

- un enunț asertiv .....
- un enunț interogativ .....
- un enunț imperativ .....
- un enunț exclamativ .....
- un enunț care să arate unul dintre rolurile semnului de întrebare .....
- un enunț care face referire la rolul ghilimelelor .....

2. Notează A pentru afirmațiile pe care le consideri adevărate și F, pentru cele pe care le consideri false.

..... În enunțul — Nu te uita la tine cum arăți, Punctule? sunt folosite trei semne de punctuație.

..... Virgula din enunțul de mai sus delimitează termenii unei enumerații.

..... Linia de dialog marchează începutul replicii unui personaj.

..... Semnul întrebării marchează sfârșitul unui enunț care exprimă o poruncă.

3. Construiește enunțuri care să exprime diferite emoții și atitudini, apoi notează, pentru fiecare enunț, un simbol. Atenție la folosirea semnelor de punctuație!

Entuziasm: .....

Nedumerire: .....

Hotărâre: .....

Curiozitate: .....

Dezamăgire: .....

4. Explică folosirea, în fragmentul următor, a patru semne de punctuație diferite:

— Te rog, lasă-l pe Dănuț să doarmă!

— Eu nu-l las? El nu mă lasă pe mine!

— Ogiuța!

— Iaca mă duc... Mamă dragă, tare-ți șade bine în chimonoi! (Ionel Teodoreanu, La Medeleni)

5. Punctuația face diferența!

A. Completează următorul text cu semnele de punctuație corespunzătoare.

Ce ai acolo moș Gheorghe se frământă Ogiuța

ia niște zahăr de gheață aștă ei melancolic

Monica avem zahăr de gheață strigă Ogiuța tropâind pe capră

Ei moș Gheorghe îmi pare că vrei să-ți dai leașa pe mâna dentiștilor îl dojeni în șoapă doamna Deleanu

B. Pune o singură virgulă în cele două enunțuri identice, astfel încât să dai o sentință favorabilă, respectiv, nefavorabilă.

Să fie iertat nu se poate să fie condamnat la închisoare.

Să fie iertat nu se poate să fie condamnat la închisoare.

## ...LA APLICARE

6. Citeste toate cele trei cerințe de mai jos și rezolvă pe aceea care ți se pare potrivită sau pe care o poți realiza cu ușurință. Atașează lucrarea la portofoliul tău.

I. Continuă, în 60-80 de cuvinte, textul Adinei Popescu, imaginându-ți ce s-a întâmplat cu cele două semne de punctuație în aventura lor prin caietul de aritmetică. Folosește, cel puțin o dată, fiecare semn de punctuație învățat.

II. Explică, în 3-4 rânduri, sensul expresiei *a pune punctul pe i*. Găsește o altă expresie care să conțină cuvântul *punct*.

III. Știi că există tablouri realizate doar cu ajutorul punctelor? (tehnica *pointilismului*). Desenează, folosind doar semnele de punctuație, portretul unui membru al familiei tale.



Peisaj [<http://szocs.eu/peisaj-pointilism/>]

## Propoziția

### DE LA RECEPTARE..

• Citește, cu atenție, textul următor:

*Nina s-a ridicat din fotoliu și s-a îndreptat spre masă. A luat de acolo un album foto uriaș, probabil pregătit dinainte, și s-a apropiat cu el. S-a așezat lângă mine și l-a deschis.*

*Era un album. Un album de familie. Și nu era al unei familii oarecare. Era un album cu familia noastră. L-am răsfoit cu multă atenție. Era pentru prima oară când vedeam majoritatea fotografiilor. Părinți mei tineri și aparent veseli, fără griji. Părinți mei cu Nina. Părinți mei cu Nina și cu bunicul. Măa. Acel bunic.*

*Fotografiile cu Constantin mă atrăgeau în mod special. Avea aceleași mustați albe, spectaculoase pe care mi le aminteam de când eram mică. Încă mai mult, era posesorul unui zâmbet absolut cuceritor. Nu puteai să-l rezisti. Era un adevărat personaj de basm. [Alex Moldovan, OLGUȚA și un bunic de milioane]*

1. Transcrie, din textul citat:
  - o propoziție simplă .....
  - o propoziție dezvoltată .....
  - o propoziție afirmativă .....
  - o propoziție negativă .....
2. Transformă propoziția simplă, transcrisă la exercițiul anterior, în propoziție dezvoltată, iar pe cea negativă, în propoziție afirmativă.  
.....  
.....
3. Construește o propoziție dezvoltată, afirmativă și o propoziție dezvoltată, negativă care să facă referire la ceea ce ai aflat din text despre Olguța. Subliniază apoi părțile principale de propoziție.  
.....  
.....

4. Încerculește răspunsul corect.  
Propoziția dezvoltată, obținută din propoziția simplă „Alerg.”, este:
- Pot să alerg.
  - Acum eu alerg rapid.
  - Eu alerg.
5. Construiește o propoziție dezvoltată, formată din cinci părți de propoziție, care să înceapă cu predicatul și să se termine cu subiectul.

### ... LA APLICARE

6. Citește toate cele trei cerințe de mai jos și rezolvă pe aceea care ți se pare potrivită sau pe care o poți realiza cu ușurință. Atașează lucrarea la portofoliul tău.

I. Alcătuieste un poster în care să prezinți regulile din familia ta. Scrie cu roșu patru propoziții negative și cu verde, patru propoziții afirmative. Ai grijă să utilizezi atât propoziții dezvoltate, cât și propoziții simple. Nu uita să ilustrezi posterul cât mai original.

II. Imaginează-ți un dialog telefonic, de 6-8 replici, în care discuți cu un membru al familiei tale. Folosește, în scriere, patru culori diferite, pentru a clasifica propozițiile, după următoarele indicații:

Propoziție simplă afirmativă

Propoziție simplă negativă

Propoziție dezvoltată afirmativă

Propoziție dezvoltată negativă

III. Știi că intonația și mimica, folosite de cel care vorbește, pot schimba o propoziție afirmativă într-o propoziție negativă și invers?

**Copilul:** *Mami, îmi mai cumperi o tabletă?*

**Mama** (😊): *Da, sigur...*

Construiește și tu un dialog în care o propoziție negativă să aibă sens pozitiv. Poți folosi un simbol/ desen sugestiv.

## Roluri în comunicare. Reguli de acces la cuvânt

### DE LA RECEPTARE...



Copii, voi nu dormiți?

Monica, spune tu că dormim; pe tine te crede.



- Subliniază, din seria de mai jos, cuvintele care pot înlocui verbul *spune* din replica Cigutei: *zice, răspunde, întreabă, afirmă, grăiește, relatează, povestește, comunică, vorbește.*
- Asociază fiecărui interlocutor, notat în stânga, formulele din dreapta potrivite într-o conversație cu fiecare dintre aceștia.
 

Un prieten	<p>Vă doresc o zi bună!</p> <p>Ce mai faci?</p> <p>E interesant ce-mi spui!</p> <p>Salut!</p>
Un profesor	<p>Voiam să vă sun!</p> <p>Sunt de aceeași părere cu dumneavoastră!</p>

3. Din ce parte a dialogului fac parte următoarele replici? Notează răspunsul pe spațiul punctat de sub fiecare dialog.
- a) – Ai putea să-mi dai și alte exemple pentru tema de mâine?  
– Cu mare plăcere!
- b) – Bună, Mihail! Ce mai faci?  
– Mă bucur să te revăd, Andrei! Sunt bine, mulțumesc!
- c) – Nu mai pot rămâne. Ne întâlnim mâine?  
– Da, sigur! La revedere!

4. Notează, pe post-it-urile din imaginea de mai jos, patru calități pe care trebuie să le aibă un bun ascultător și alte patru calități ale unui bun vorbitor.



### ... LA APLICARE

5. Citește toate cele trei cerințe de mai jos și rezolvă pe aceea care ți se pare potrivită sau pe care o poți realiza cu ușurință.
- I. Te-ai gândit că oamenii pot comunica și fără ajutorul cuvintelor? Ilustrează în fața colegilor tăi două astfel de situații!
  - II. Imaginează-ți că îți poți lua un interviu personajului preferat din romanul *La Medeleni*. Scrie, pe caietul tău, un posibil dialog, de 5-6 replici, dintre tine și acesta.
  - III. Mergi pentru prima dată acasă la colegul tău de clasă, Andrei. Îți răspunde la ușă mama lui. Găsește trei formule de inițiere a unei conversații cu aceasta. Scrie răspunsul în caietul tău de clasă.

## Textul literar în versuri

### Jocuri

de Ana Blandiana

#### LA LECTURĂ

1. Recitește textul poeziei din manual, apoi scrie, în spațiul punctat, litera corespunzătoare cuvântului potrivit din coloana din dreapta pentru a reface versurile.

1. Măsură prin aer și pe pământ .....

A. lunile

2. Am sta cumiși ca niște ....

B. mistere

3. Jocul ar ține cu ....

C. sfinți

4. Ne jucăm de-a fetițele și de-a băieții ....

D. vrejurile și codițele

5. Ne-am putea întinde cât am putea ....

E. de-o întreagă copilărie

F. în grădina mea

2. În timpul jocului poți avea puteri magice: *și la capătul lor am crește/ niște globuri împărătești*. Explică, într-un enunț, sensul din text al grupului de cuvinte subliniat.

3. Ai observat că, în poezii, ordinea cuvintelor este uneori diferită față de cea din exprimarea noastră zilnică? După modelul *De-o câte și de-o câte ne-am putea juca*, identifică, în text, și transcrie altă secvență în care ordinea cuvintelor este inversată.

4. După modelul următoarelor secvențe din text: *Am sta cumiși, ca niște sfinți sau Duici și mici, ca niște zei fencipi și pitici*, construiește alte expresii originale care să respecte structura următoare:

copilărie ca .....

ne-am întinde ca .....

stăm ascunși ca .....

am mustăci ca .....

ca mătasea

ca misterul

#### DINCOLO DE LECTURĂ

5. A. Scrie, pe caiet sau pe o coală, o strofă de 4-5 versuri, în care să descrii jocul tău preferat. Dă-i un titlu sugestiv.  
B. Propune un alt titlu al poeziei, apoi justifică-ți alegerea, în 4-6 rânduri.  
C. Numeste alte cinci poezii care au ca temă jocul, precizând, pentru fiecare, autorul.

1. ....

2. ....

3. ....

4. ....

5. ....

## Vocabularul. Cuvântul, unitate de bază a vocabularului

### DE LA EXERSARE...

*La început a fost „Cuvântul”. Au urmat roata, focul, piramidele, Imperiul Roman, cruciadele, curentul electric, calculatoarele, clonarea...*

1. Adaugă și tu în această enumerare trei cuvinte-cheie pentru istoria omenirii, având grijă să respecti și locul lor pe această axă imaginară a evoluției: .....

2. Chiar dacă nu ai niciun dicționar acasă, poți căuta pe INTERNET sensul oricărui cuvânt ([www.deseonline.ro](http://www.deseonline.ro)). Scrie ce formă a cuvintelor următoare vei căuta în dicționar, presupunând că nu le cunoști exact sensul.

cunoaștem	a cunoaște	soavele	
văzută		aplicațiilor	
erudiți		ferței	
cărâmini		observați	

3. Subliniază cu roșu cuvintele vechi și cu verde, cuvintele noi din următoarea serie de termeni care fac referire la mijloace de transport: *diogență, caleașcă, automobil, avion, autobuz, poștaion, tren, car, metrou.*

4. Consultă un dicționar explicativ, apoi scrie sensul cuvintelor:

*stih* –

*diwan* –

*para* –

*logofăt* –

*cocon* –

*ambiguu* –

*vindictiv* –

*locvoce* –

*mutual* –

*taciturn* –

### ... LA APLICARE CREATIVĂ

5. Citește toate cele trei cerințe de mai jos și rezolvă pe aceea care ți se pare potrivită sau pe care o poți realiza cu ușurință.

I. Citește cu atenție cuvintele următoare: *nostaigie, casă, pom, paharnic, eden, sofisticat, lexie, pisică, prăjitură, erudit, zece, cap, skateboard*. Apoi, separă-le astfel: **cuvinte cunoscute de toți vorbitorii** și **cuvinte cunoscute de puțini vorbitori**.

II. Redactează un text, de 60-80 de cuvinte, în care să-ți imaginezi cum au apărut cuvintele. Folosește doi termeni care nu se mai întrebuințează azi și doi termeni intrați de curând în limba română.



Verifică dacă ai lucrat corect notând în căsuțele libere din tabelul alăturat ✓ sau X:

Criterii de analiză	✓	X
Ai respectat tema textului.		
Ai folosit cei patru termeni solicitați.		
Ai ales cu atenție cuvintele în exprimarea ideilor.		
Ai respectat numărul de rânduri solicitat.		
Ai scris citet, corect și coerent.		

III. Ordonează în cât mai multe feluri cuvintele date, pentru a construi cât mai multe propoziții: *mama, odată, am fost, tata, la, mare, un, de jucării, magazin, eu, și.*

## Cuvântul și contextul. Forma și sensul cuvintelor

### DE LA EXERSARE...

• Citește, cu atenție, textele de mai jos, create de elevi:

<p>A. Fac o pauză la șapte și mănânc un <i>corn</i> cu lapte. Primăvara a venit, Căci un <i>corn</i> mic a-nflorit. M-am trezit speriat din somn Mă-mpungea cerbul cu <i>n corn</i>. Astăzi la televizor Un bărbat cânta din <i>corn</i>.</p>	<p>B. Eu mă port cu <i>deferență</i> Cu persoanele mai mari, Știu să fac o <i>diferență</i> Când e vorba despre ani.</p>	<p>C. Într-un <i>secol</i> Sunt ani mulți; Într-un <i>veac</i> Sunt tot atâți.</p>
---	--	--

1. Notează, în dreptul fiecărui enunț de mai jos, litera corespunzătoare textului care surprinde relația între forma și sensul cuvintelor evidențiate în tabel.

- ..... Cuvintele evidențiate au formă diferită și sens asemănător.
- ..... Cuvintele evidențiate au aceeași formă și sensuri diferite.
- ..... Cuvintele evidențiate au forme aproximativ asemănătoare și sensuri diferite.
- ..... Cuvintele evidențiate au formă diferită și sens diferit.

2. Înlocuiește verbul *a face*, din propozițiile următoare, cu verbele potrivite fiecărei situații, pentru a evita repetiția supărătoare:

Muncitorul <i>face</i> de serviciu opt ore. (.....)	Zidarul <i>face</i> case. (.....)
Pictorul <i>face</i> un tablou. (.....)	Ionel <i>face</i> gălăgie. (.....)
Elevul <i>face</i> un exercițiu la matematică. (.....)	Copiii <i>fac</i> liniște. (.....)

3. Selectează, din enunțurile următoare, cuvintele cu aceeași formă, dar cu sensuri diferite. Încadrează-le în coloana corespunzătoare din tabel.

Florile de liliac sunt preferatele mele.	Am văzut cum zboară un liliac.
Presiunea nu a depășit un bar.	La bar găsești multe răcoritoare.
M-am luat un bloc de desen la școală.	La colțul străzii se construiește un bloc nou.
A câștigat concursul de bob iarna trecută.	A semănat fiecare bob de grâu.
Mama ne cheamă în casă.	Casa de marcat s-a stricat.
Am prins bluza cu o copcă.	Bunicul pescuia cândva la copcă.
Un colț al animalului l-a rănit.	Am pus ghiveciul cu flori într-un colț al camerei.

Cuvintele au aceeași formă la singular și plural	Cuvintele au forme diferite la singular și plural

4. Elimină, prin tăiere cu o linie, cuvântul neadecvat din enunțurile următoare. Apoi, alcătuește, pe spațiul punctat, alte enunțuri potrivite pentru cuvintele eliminate.
- Consilierii locali au fost *investiți/investiți* în funcție.
  - Malul a fost *erodat/erodat* de apa vijelioasă.
  - În ciuda vechimii, aparatul s-a dovedit *funcțional/funcționar*.
  - S-a descoperit un zăcămint *petrolifer/petrolifer*.
  - Mamei îi place să poarte un *bolero/bolero*.
  - În era *glacială/glaciară* clima era foarte rece.
  - El este *solidar/solitar* cu oamenii aflați în suferință.

### ... LA COMUNICARE CREATIVĂ

5. Citaste toate cele trei cerințe de mai jos și rezolvă pe aceea care ți se pare potrivită sau pe care o poți realiza cu ușurință.
- I. Redactează un text, de 50-70 de cuvinte, în care să prezinți o situație amuzantă creată de confuzia sensurilor cuvintelor *aluziv/abuziv*.

Verifică dacă ai lucrat corect, notând în căsuțele libere din tabelul alăturat ✓ sau X:

Criterii de analiză	✓	X
Ai creat o situație amuzantă.		
Ai folosit cei doi termeni solicitați.		
Ai ales cu atenție cuvintele în exprimarea ideilor.		
Ai respectat numărul de rânduri solicitat.		
Ai scris clar, corect și coerent.		

II. Confuziile provocate de necunoașterea sensurilor cuvintelor sunt o sursă importantă de umor în operele unor scriitori. Citește exemplele din comedile lui I.L. Caragiale și explică în ce constă confuzia termenilor. Cu ce scop crezi că a folosit autorul această exprimare în construirea personajelor sale?

• *No m-așteptam ca tocmai dumneata să te pronunți cu așa liuzii în contra mea. (O noapte furtunoasă)*

• *Jupân Dumitrache, adică să am pardon de impresie, eu gândesc că numai ți-ai făcut spaimă degeaba. (O noapte furtunoasă)*

III. Știi că unele cuvinte își schimbă sensul și în funcție de felul cum sunt pronunțate/accenuate? Încearcă să pronunți diferit următoarele cuvinte și alcătuește enunțuri pentru a evidenția cele două sensuri ale fiecărui termen. Poți consulta și dicționarul pentru a observa cum sunt accenuate cuvintele

umbrele ..... /  
 zări ..... /  
 vola ..... /  
 zări ..... /

## Sinonimele. Antonimele

### DE LA EXERSARE...

- Tale, cu o linie, intrusul în seriile de sinonime de mai jos:
 

a) mincinos, prefăcut, cinstit, ipocrit;	c) ocazional, întâmplător, fortuit, frecvent;
b) locuință, casă, adăpost, fereastră;	d) memorabil, deosebit, memorie, însemnat.
- Unește cuvintele, din coloana din stânga, cu antonimele lor din coloana din dreapta:

A	B
cinstit	incertitudine
superior	lent
diluat	indirect
drept	prietenos
antic	matur
erudit	ignorant
certitudine	incorect
rapid	inferior
direct	concentrat
ostil	nedrept
pueril	nou
	istet

- Marchează cu x căsuța corespunzătoare perechilor de antonime:

<input type="checkbox"/> egal – inegal	<input type="checkbox"/> bun – nebun	<input type="checkbox"/> vesel – trist
<input type="checkbox"/> tentant – netentant	<input type="checkbox"/> bransat – debransat	<input type="checkbox"/> dus – indus
<input type="checkbox"/> vizibil – indivizibil	<input type="checkbox"/> pricepere – ingeniozitate	<input type="checkbox"/> prefăcut – sincer



## Câmpul lexical

### ... DE LA EXERSARE

1. Propune câte un titlu sugestiv celor două imagini de mai jos. Apoi, scrie, pentru fiecare titlu ales, câte cinci cuvinte care denumesc realități redată de cele două imagini și care te-au ajutat să alegi titlul potrivit.



Titlu: .....

Cuvinte-cheie: .....



Titlu: .....

Cuvinte-cheie: .....

2. Denumeste câmpul lexical din care fac parte următoarele grupe de cuvinte:

a) autobuz, tren, bicicletă, motocicletă, mașină: .....

b) ardei, usturoi, conopidă, morcov, mazăre: .....

c) margaretă, crizantemă, lălea, ghiocel, frezie: .....

d) adunare, scădere, radical, pătrat, problemă: .....

3. Rescrie termenii de mai jos, grupându-i în cele trei coloane din tabel, în funcție de câmpul lexical din care crezi că face parte fiecare: *a vorbi, tună, violoncel, a dialoga, a predica, plouă, cîmpul, burnițează, ninge, a declara, chitară, trompetă, fulgeră, a declara, a zice*. Scrie câmpul lexical.

1. ....	2. ....	3. ....

4. Tale, cu o linie oblică, intrusul din fiecare serie.

a) rac, rechin, pinguin, morskă, meduză, focă, sirenă, balenă, caracatiță, crab, delfin;

b) lele, grifoni, căpcăuni, dragoni, ciclopi, eiff, zmei, zâne, spiriduși, copii, orci;

c) cal, capră, vitel, urs, găină, rață, oaie, curcan, câine, pisică.

### ... LA COMUNICARE CREATIVĂ

5. Citește toate cele trei cerințe de mai jos și rezolvă pe aceea care ți se pare potrivită sau pe care o poți realiza cu ușurință.

I. Te afli la aniversarea străbunicului tău care împlinește 90 de ani. Descrie, în 50-60 de cuvinte, cum se simt invitați, folosind termeni din câmpul lexical al sentimentelor.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

II. Descoperă câmpul lexical dominant din următoarea poezie, apoi compune, în caietul de clasă, o strofă de patru versuri în care să folosești alți trei termeni din același câmp lexical.

*La Paris, la colț de străzi,  
Cireșele cresc în lăzi;  
Struguri afuzali  
Cresc de-a dreptul în cutii;*

*Și-ascultați-mă pe mine,  
Merele cresc în uține.  
Prunele cresc pe cântar,  
Pepenii în galantar.*

(Ana Blandiana, *La Paris*)

Câmpul lexical dominant: .....

III. Imaginează-ți că ai vizitat o expoziție de pictură, cu ocazia evenimentului Noaptea muzeelor. Descrie, în 5-7 rânduri, un tablou preferat, folosind cinci termeni din câmpul lexical al picturii.

## Limba standard. Normă și abatere

### DE LA EXERSARE...

1. Subliniază cuvântul scris corect în următoarele perechi:

a împodobi/împodobi

a hotără/a hotări

a împrósca/a împrósca

hotărît/hotărât

hotărînd/hotărând

ânger/inger

a se îmbulba/a se îmbulba

reântregire/reîntregire

a îmbiba/a îmbiba

bomboabă/bonboană

2. Completează enunțurile, scriind forma corectă a verbelor date:

• a manifesta      Damenii se ..... față de medici.

Damenii ..... pentru drepturile lor.

• a însemna      Mama ..... mult pentru mine.

Băiatul ..... temele pentru a doua zi.

• a acorda      Artistul ..... chitara.

Fata ..... atenție temelor.

• a degaja      Mașinile ..... zăpada de pe străzi.

Caloriferele ..... căldură.

• a îndoi      Profesorul se ..... de cele auzite.

Elevul ..... foaia de hârtie primită.

3. Alcătuieste enunțuri cu forma corectă a cuvintelor scrise mai jos:

vrolam/volam .....

mînge/mingie .....

scenă/șcenă .....

chitări/chitare .....

chibrite/chibrituri .....

4. Alege prin încercuire, seria în care toate cuvintele sunt corect scrise.

- a) a desăperei, a dezdoi, a coopera, a desuruba, antiinfecțios;      a) avalanșă, deznădejde, păianjen;  
b) a dezăperei, a desdoi, a coopera, a desuruba, antiinfecțios.      b) avalanșă, desnădejde, păianjen.

### ... LA COMUNICARE CREATIVĂ

5. Citește toate cele trei cerințe de mai jos și rezolvă pe aceea care ți se pare potrivită sau pe care o poți realiza cu ușurință.

I. Rescrie enunțurile, corectând greșelile:

*Măine va apărea în librărie o carte pe care este așteptată demult. La standul organizat de editură în piața Universității vroiau să ajungă mulți oameni. Vor veni și poezii, prozatori, istorici, oameni de cultură. Editura a investit mulți bani în această activitate și organizatorilor le-ar plăcea să fie un succes.*

---

---

---

---

---

---

---

---

II. Citește cu atenție enunțurile de mai jos care aparțin altor personaje din opera lui I.L. Caragiale. Corectează greșelile sesizate, apoi explică, oral, preferința autorului pentru numeroase personaje care vorbesc incorect.

- *Pardon, să iertați, coane Fânica, că întreb: bambir... ce-i aia, bampir?* (Pristanda)
- *Eu am n'am înfățișare, ia douăsprezece trecute fix mă duc la tribunal!* (Farfuridi)
- *Să am pardon de impresie!* (Ipingescu)
- *Din două una, dați-mi voie, ori să se revizuiască, primesc! Dar să nu se schimbe nimic, ori să nu se revizuiască, primesc, dar atunci să se schimbe pe ici pe acolo și anume prin părțile esențiale. Am zis!* (Farfuridi)

III. Te-ai transformat într-un **detectiv de greșeli**. Dă exemple de alte cinci abateri de la norma literară, întâlnite în opere literare, citite în diferite ziare sau auzite la televizor. Oferă și variantele corecte.

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

## Variații ale formelor și ale sensului în timp

### DE LA EXERSARE...

1. Ai experimentat deja rolul de copil în mașina timpului, rezolvând exercițiile propuse în manual. Ajută-i în continuare pe călătorii în timp să înțeleagă ce spun oamenii pe care îi întâlnesc. Rescrie, pe spațiul punctat din coloana a doua, cuvintele pe care le consideri potrivite pentru termenii subliniați din următoarele enunțuri:

- o Sărutare, umăra veche... (G. Alexandrescu)
- o Proști, dar mulți... (Costache Negruzzi)
- o Nu știu căpitanul dacă-a așteptat, / Dar cu două sute voinici a plecat... (D. Bolintineanu)
- o Înaintea bătăliei... chemase în sfat de-a valma „neamurile” cu mişei... (M. Sadoveanu)
- o Erou o samă din mișei târgului, unul calici de-a mină ori de-un picior, alții chiar și orbi... (M. Sadoveanu)

- o om simplu
- o cerșetor
- o salutare
- o om sărac
- o soldat
- o prieten

2. Ai aflat că, de-a lungul timpului, unele cuvinte nu dispar, dar își schimbă total sensul. Caută în dicționar să afli sensul de odinioară al următoarelor cuvinte:

- cumplit – .....
- mândru – .....
- sărac – .....
- rost – .....
- limbă – .....
- moșie – .....

3. Subliniază cuvintele a căror formă este diferită de cea din zilele noastre, apoi notează, pe spațiul punctat, forma lor actuală.

- o — Ai să dai samă, doamnă! (C. Negruzzi) .....
- o Sara pe deal buclumui sună cu jale. (M. Eminescu) .....
- o Poezia populară este întâia fază a civilizației unui neam. (A. Russo) .....
- o Moșneagul [...] s-a dus la babă înapoi cu cucușelul, povestind cum a îmblat și ce-o văzut (basin popular) .....
- o Împlu aerul vârtic de mireasmă și răcoare / A popoarelor de muște sărbători murmurătoare. (M. Eminescu) .....

4. Unele forme vechi ale cuvintelor s-au păstrat astăzi în anumite expresii. Precizează sensul acestor expresii, apoi subliniază cuvintele care nu se mai folosesc astăzi.

- a veni de hac = .....
- a (nu) avea habar = .....
- a nu ști o lotă = .....
- a pune bețe în roate = .....
- a nu ști buche = .....

### ... LA COMUNICARE CREATIVĂ

5. Imaginează-ți că ești scriitor și vrei să relatezi o întâmplare din viața unei familii ce trăiește la curtea voievodului Ștefan cel Mare. Folosește cinci termeni ale căror forme sau sensuri sunt diferite față de cele care se folosesc astăzi. Subliniază-le, folosind culoarea ta preferată.



## RECAPITULARE

- Citește, cu atenție, textul următor:

Heidi își luă rămas bun și de la Brigitte și porni grăbită spre cabana bunicului. Soarele tocmai se lăsa spre asfințit și lumina a murgului se așternea aurie pe verdele povârnișului murtos. Ghețarul, învăluit în flăcări, împurpura zdrențele de nori ce alunecau ușor pe fondul albastru al cerului, lăsând să se strecoare printre ele o lumină portocalie ce scâlda întreaga pașiste.

— Niciodată, murmură Heidi copleșită de aceste splendori, nici măcar în visele cele mai frumoase de la Frankfurt, nu mi-a fost dat să văd o asemenea minunăție.

Curând, zări vârfurile brazilor înălțându-se peste acoperișul cabanei, apoi întreaga cabană, și, în sfârșit, îl văzu pe bunicul ei, așezat pe băncuță, cu pipa în gură. Zbură spre el ca o săgeată, azvârli coșul cât colo și se agăță de gâtul ursuzului unchișor din singurătatea munților. Era atât de emoționată încât nu izbutea să spună nimic altceva decât să repete întruna:

— Bunicule, bunicule, bunicule!

Bătrânul tăcea, nefiind în stare să rostească o vorbă. În schimb, ochii lui, care de mulți ani nu mai știau ce-i plânsul, erau acum încărcăți de lacrimi.

— Cum se face că te-ai întors? spuse el într-un târziu. Sper că nu te-au gonit...

— Oh, nu, bunicule, se grăbi să-i răspundă Heidi, nici nu te gândi la așa ceva! Toți au fost buni cu mine, dar știi, mi-era atât de dor de tine, de Peter și de caprele noastre, încât, uneori, simțeam că mă sufoc. Mi-era însă rușine să le spun, de teamă să nu-și inchipuie că sunt o fetiță nerecunoscătoare. Cred că doctorul, prietenul domnului Sesemann, m-a ajutat cel mai mult să mă întorc acasă. Despre toate astea s-ar putea să scrie în scrisoarea pe care ți-am adus-o.

Sări de pe genunchii bunicului și, scoțând repede din coșuleț plicul și pachetul lăsate de Sebastian, le așeză în fața bătrânului.

— Asta e pentru tine, spuse bunicul, punând pachetul pe bancă și, după ce citi scrisoarea, o împături și o vârî în buzunar.

— Hai, nu vrei să bei un pic de lapte cu mine? Ia-ți pachetul și să intrăm în casă. Acum o să ai tu ce să-ți cumperi un pat bun și îmbrăcăminte pe tot anul.

— N-am nevoie de nimic, răspunse Heidi. Pat am, iar haine am câpătat de la Clara atât de multe, încât nici nu știu ce să fac cu ele.

— Nu-i nimic, spuse bunicul, o să folosești banii pentru altceva.

Urcară împreună în podul cu fân. Deodată, Heidi se opri înmărmurită:

— Ce s-a întâmplat cu patul meu, bunicule?

— L-am desfăcut. Știi, nu credeam că ai să te mai întorci, dar fi liniștită, îți pregătesc un altul, mai frumos, răspunse bunicul. Mai întâi, însă, să mergem să bem laptele.

Heidi se așeză pe locul ei obișnuit. Își bău laptele cu poftă, dintr-o răsufare, apoi lăsă cana pe masă și spuse, suspinând de plăcere:

— Ah, ce lapte minunat, nu cred că există altul mai bun pe lume! [...]

Când Heidi reintră în cabană, patul era făcut și ea nu se mai sătura trăgând în piept mirosul de fân proaspăt. Bunicul așternuse patul cu cearceafuri albe ca zăpada și Heidi se culcă și dormi cum nu mai dormise de multă vreme. Dorința ei cea mai arzătoare îi fusese împlinită. Revăzuse frumusețea soarelui în asfințit, ghețarul și stâncile aprinse de roșeața amurgului, ascultase freamătul brazilor în bătaia ușoară a vântului și respira din nou, la ea acasă, aerul de munte, curat și sănătos.

(Johanna Spyri, *Heidi, fetița munților*)

1. Găsește în textul citat câte trei cuvinte-cheie care susțin următoarele teme literare:

FAMILIA 

COPILĂRIA 

2. Completează următoarele enunțuri cu informațiile corecte din text:

- o Când o revede pe Heidi, ochii bunicului sunt .....
- o ..... își dă seama că lui Heidi îi este dor de casă.
- o În podul cu fân, fetița descoperă că nu mai este .....
- o Laptele dat de bunicul său i se pare .....
- o Heidi privește încântată frumusețea soarelui în asfințit, .....

3. Continuă planul simplu de idei al textului.

1. Heidi pleacă spre cabana bunicului, admirând frumusețea peisajului de munte;

2. ....

3. ....

4. ....

5. ....

4. Selectează din text câte două acțiuni/gesturi ale fiecărui personaj, ce dezvăluie trăsături de personalitate ale acestora, apoi precizează-le.

Personaj	Acțiune/gest/limbaj	Trăsătură de personalitate
Heidi		
Heidi		
Bunicul		
Bunicul		

5. Completează enunțurile următoare, pentru a-ți exprima impresiile despre text:

Momentul care m-a impresionat cel mai mult a fost ....., deoarece

Personajul meu preferat este ....., pentru că .....

Am trăit și eu sentimentul de ....., asemenea personajului ....., atunci când

6. Asociază enunțurilor, din prima coloană, câte o caracteristică, din a doua coloană, folosind săgețile.

**A**

- Ce s-a întâmplat cu patul meu, bunicule?
  - Ah, ce lapte minunat, nu cred că există altul mai bun pe lume!
  - Oh, nu, bunicule, nici nu te gândeai la așa ceva!
- Urcară împreună în podul cu fân.

**B**

- enunț asertiv
- enunț interogativ
- enunț exclamativ
- enunț imperativ

7. Notează, în dreptul fiecărui enunț, ce tip de propoziție reprezintă, apoi transformă propozițiile simple în propoziții dezvoltate, iar pe cele dezvoltate în propoziții simple.

Enunțul	Felul propoziției	Enunțul transformat
Bătrânul răcea.		
Pat am.		
— Asta e pentru tine!		
Deodată, Heidi se opri înmărmurită.		
Asfințea soarele.		

8. Explică rolul a cinci semne de punctuație diferite din fragmentul următor:

— Cum se face că te-ai întors? spuse el într-un târziu. Sper că nu te-au gonit...  
— Oh, nu, bunicule, se grăbi să-i răspundă Heidi, nici nu te gândi la așa ceva!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9. Găsește câte un sinonim și câte un antonim pentru fiecare dintre cuvintele/grupurile de cuvinte de mai jos.

..... = frumusețea (soarelui) ≠ .....

..... = prietenul ≠ .....

..... = se lăsa spre asfințit ≠ .....

..... = uneori ≠ .....

..... = teamă ≠ .....

..... = (bătăia) ușoară ≠ .....

10. Alcătulește câmpul lexical al naturii, transcriind cinci termeni din textul dat.

1. .... 2. .... 3. .... 4. .... 5. ....

11. Completează enunțurile următoare, înlocuind cuvintele scrise cu roșu cu altele care nu se mai folosesc în zilele noastre, iar pe cele scrise cu verde, cu termeni foarte noi.

După ce citi **scrisoarea** ....., o împături și o **vârî** ..... în buzunar.

Azvărlu coșul și se agăță de **gâtul** ..... ursuzului unchias din **singurătatea** ..... munților.

Bunicul **asternuse** ..... patul cu **cearceafuri** ..... albe ca zăpada.

12. A. Imaginează-ți că te afli în drumeție într-un cadru natural asemenea celui prezentat în fragmentul extras din *Heidi, fetița munților*. Redactează un text, de 10-15 rânduri (100-150 de cuvinte), în care să relatezi o întâmplare amuzantă, respectând cele trei părți ale unei compuneri.

B. Imaginează-ți că poți conversa cu personajele textului. Construiește un dialog între tine și personajul preferat din textul de mai sus, pentru a afla ce ți-ai mai fi dorit să știi despre el.

C. Redactează un text de aproximativ 10 rânduri (100 de cuvinte) în care să-ți imaginezi ce ar fi făcut Heidi dacă nu și-ar fi găsit bunicul la cabana sa de pe munte.

## EVALUARE

• **• Timp de lucru: 50 de minute**  
• **• Vei primi 10 puncte din oficiu.**

• **Citește, cu atenție, textul de mai jos:**

La răscrucea dintre Muntele Neroditor și Râul de Jad, înghesuit într-un colț, se afla un sat nevoiaș, învăluit în umbre cafenii. Satul apărea șters și palid din pricina pământului sărac și arid care-l împresura. [...]

Una dintre casele din sat era atât de mică, încât scândurile de lemn ce-i serveau drept pereți, și care erau ținute laolaltă doar de acoperiș, păreau un mănunchi de chibrituri legate cu o sfoară. Înăuntru abia încăpeau trei oameni strânși în jurul mesei – mare noroc, căci întocmai atâția locuiau acolo. Printre ei și o fetiță pe nume Minii.

Minii nu era nici pământie și nici ștearsă ca restul sătenilor. Fetița avea părul negru lucios și obrăjori rozalii. Când îi băgau de seamă firea veselă și neastâmpărată, oamenii scuturau din cap, spunându-și că numele ei – care înseamnă „gând sprinter” – i se potrivea chiar bine.

Ma ofta adesea, gema mahnită și se încrunta de fiecare dată când dădea cu ochii de hainele lor aspre, de casa prăpădită și de masa lor sărăcăcioasă. Minii și părinții ei erau la fel de săraci precum întregul sat. Reușeau cu greu să strângă orezul pentru traiul zilnic, iar singurii bănuți din casă erau două monede vechi de aramă. [...]

Ceea ce o împiedica pe Minii să devină pământie și ștearsă ca restul sătenilor erau poveștile pe care tatăl ei i le spunea seară de seară, la cină. De fiecare dată, chipul fetiței se lumina de încântare și uimire, într-atât încât nici măcar Ma nu se putea abține să zâmbească, clătănind totodată din cap. Cel puțin pentru un timp. Ba părea să lase la o parte sfârșeala de la câmp și ochii lui negri scilipeau ca picăturile de ploaie de fiecare dată când începea o nouă istorisire.

— Ba, mai spune-mi o dată povestea Muntelui Neroditor, îl rugă într-o zi Minii pe tatăl ei, în timp ce Ma le puneă în farfurii porțiile de orez fiert. E atât de frumoasă!

(Grace Lin, *Bătrânul din lună*)

### A (30 p.)

1. Numește principala temă a fragmentului de mai sus, transcriind apoi cinci cuvinte-cheie care te-au ajutat să identifici tema. 6 p.
2. Formulează o idee principală și două idei secundare pe baza textului dat. 10 p.
3. Explică, în 10-15 cuvinte, de ce Ma ofta adesea. 6 p.
4. Imaginează-ți că ești tatăl fetiței. Prezintă, în 4-6 rânduri, ceea ce simți seara, când Minii te roagă să îi mai spui o poveste. 8 p.

### B (30 p.)

5. Transformă primul enunț al textului într-o propoziție simplă. 6 p.
6. Transcrie, din text, un enunț exclamativ, apoi transformă-l într-un enunț asertiv. 8 p.
7. Citește următorul enunț: — *Ba, mai spune-mi o dată povestea Muntelui Neroditor, îl rugă într-o zi Minii pe tatăl ei, în timp ce Ma le puneă în farfurii porțiile de orez fiert.* Notează pentru fiecare enunț litera A, dacă acesta este adevărat, și litera F, dacă este fals. 4 p.
  - Prima virgulă din enunț delimitează termenii unei enumerații.
  - A doua virgulă din enunț separă vorbele personajului de vorbele povestitorului.
  - Punctul marchează sfârșitul unui enunț exclamativ.
  - Linia de dialog marchează începutul vorbirii directe.

8. Scrie sinonimele cuvintelor scrise înclinat din prima coloană și antonimele cuvintelor scrise înclinat din a doua coloană.

8 p.

(sat) *nevoiaș*

(chibrituri) *legate*

(Mini nu era) *pământele*

*noastră* (istorisire)

*Monede* (vechi)

(Ma ofta) *adesea*

(ochii) *scâlpeau*

*Începea* (o istorisire)

9. Transcrie din text patru cuvinte care alcătuiesc câmpul lexical al sentimentelor.

4 p.

### C (30 p.)

10. Imaginează-ți următoarea situație de comunicare orală: ești acasă împreună cu părinții tăi, într-o sâmbătă seară, și dorești să ți se citească o poveste.

a) Scrie un text, de 6-8 rânduri (60-80 de cuvinte), în care să te adresezi unuia dintre părinți, exprimându-ți dorința de a ți se citi o anumită poveste.

Vei justifica de ce alegi acea poveste.

18 p.

b) Completează următoarele enunțuri referitoare la situația de comunicare creată de tine.

6 p.

Vorbitorul este ...., iar ascultătorul este ....

Informația generală pe care o oferi este ...., iar detaliul pe care îl precizezi este ....

c) Numește două reguli de acces la cuvânt de care ai ținut cont în realizarea comunicării tale.

6 p.

AUTOEVALUARE ELEV	EVALUARE PROFESOR
punctaj	punctaj

• Am obținut punctaj mai mic la exercițiile: .....

• Îmi este dificil să .....

• Pentru a depăși dificultățile revăd exercițiile rezolvate la lecțiile: .....